

TBMM
YEŞİLLER VE SOL GELECEK PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 1667
Tarih : 9.09.2023

3219

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın *Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ* tarafından Anayasa'nın 98 inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Mahmut DİNDAR

Van Milletvekili

Türkiye’de yoksulluk, bilinçsizlik ve denetimsizlik nedeniyle çocuk işçiliği devam etmekte bir milyona yakın çocuğun emeği sömürülmektedir. 18 yaşından küçüklerin duygusal, fiziksel ve psikolojik açıdan temel gelişimlerini tamamlamadan denetimsiz, sigortasız, düşük ücretli işlerde güvencesiz bir şekilde çalıştırılması temel bir insan hakkı ihlali ve istismar olarak ele alınmalıdır. Türkiye’de yaygın olan çocuk emeği sömürüsüne son yıllarda mülteci çocuk emeği sömürüsü de eklenmiştir. Her yıl iş cinayetlerinde yaşamını yitiren işçiler içerisinde çocuk yaşta olanların oranı yüzde 5’in üzerindedir. İşyerlerinde ölüm vakaları dışında çocukların yaralanma, engelli kalma ve benzeri durumlarla yüz yüze kaldığı bilinmelidir. Covid 19 ve sonrasında derinleşen ekonomik krizin etkisiyle çalıştırılan çocuk sayısında bir artış olduğu birçok rapora yansımıştır. Yeri okul veya oyun bahçesi olması gereken çocukların işyerlerinde sömürülmesinin önüne geçmek, istismar ve hak ihlallerini durdurmak ve çocuk işçiliğini önlemek sosyal bir hukuk devletin ilk önceliği olmalıdır. Bu kapsamda tüm ilgili bakanlıklar ve kurumlar gecikmeksizin görevlerini yerine getirmelidir.

Türkiye’de çalıştırılan çocuk sayısına dair net bir veri mevcut değildir. İşgücü piyasasında kayıt dışılığın yüzde 30’un üzerinde olması çalışan kişilerin niteliğine dair net bir veri sunulmasını engellemektedir. UNİCEF Türkiye’de Covid, Depremler ve devam eden ekonomik kriz nedeniyle çocukların çocuk işçiliğine sürüklenmesi riskinin arttığını ve mülteci çocuklar dahil bu kapsamdaki sayının 350 bin civarında olduğunu kamuoyuna açıklamıştır. Online eğitimin, açık öğretim programlarının çocukları işçiliğe sürüklediği ve yoksulluk içindeki hanelerin bu yolu tercih ettiği gözlenmektedir. Son yıllardaki bu olumsuz etkilerin dışında da 720 bin – 2 milyon arası çocuğun işyerlerinde çalıştırıldığı çeşitli araştırma raporları ve resmi istatistiklerle kamuoyuna açıklanmıştır.

18 yaşın altında olan ve yoksulluk nedeniyle hane gelirine katkı sağlamak için çalıştırılan çocuklar büyük bir risk altındadır. Hafif ve az zamanlı işlerde 15 yaşını tamamlamış çocukların çalışması olağan kabul edilebilirken, Uluslararası Çalışma Örgütü ILO’nun tanımladığı ve Türkiye’nin de taraf olduğu sözleşmelere göre, ağır ve tehlikeli işlerde çalışmanın asgari yaşı

18 olarak kabul edilmiştir. Çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri mevsimlik tarımda, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ağır ve tehlikeli işlerinde, sokakta ve aile işletmelerinde ortaya çıkmaktadır. Çocuk işçi çalıştırılan hanelerde çalışan diğer bireylerin de yoksul ve güvencesiz veya işsiz olduğu bir durum mevcuttur. Bu yönüyle yoksulluğun kuşaklar arasında kısır bir döngüde yeniden üretildiği bu hanelerde büyüyen çocukların temel beslenme, eğitim ve sağlık gibi haklarına erişemediği bilinmelidir.

Türkiye'de 2005'te hazırlanan "Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi için Zamana Bağlı Ulusal Politika ve Program Çerçevesi" ve 2017-2023 yıllarını kapsayan "Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı" 2018 Çocuk İşçiliği ile Mücadele yılı gibi program ve politikalar çocuk işçiliğini ortadan kaldırmadığı gibi 2018 yılından bu yana derinleşerek devam eden ekonomik kriz ve yoksullaşma nedeniyle çocuk işçiliğinde artış yaşandığı da gözlenmektedir. Türkiye imzaladığı 138 (Asgari Yaş) ve 182 (Çocuk İşçiliği İle Mücadele) nolu ILO sözleşmelerinin, BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin gereğini henüz tam olarak yerine getirememiştir.

Çocuk emeği sömürüsü ve istismarı kız çocuklarında, mülteci olan çocuklarda daha ağır yaşanmaktadır. Çocuklar düşük ücretlerle, sigortasız bir şekilde, uzun çalışma saatleri ile, baskı ve şiddet riski altında çalıştırılmaktadır. Son yıllarda meslek liseleri üzerinden "stajyerlik adı altında yürütülen" çalışmalarda milyonlarca çocuğun emeği ve geleceği risk altına sokulmaktadır. 9/12/2016 tarihinden itibaren 6764 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler iş kazası ve meslek hastalığı yönünden sigortalı sayılmaya başladığından stajyer ve kursiyer sayıları 350 binden 1 milyon 400 bine yükselmiştir. Uygulamada söz konusu stajın fiili bir istihdama dönüştüğü, işyerlerinde öğrenci emeği sömürüsünün kurumsallaştığı, gençlerin işsizlikle, staj programını onaylamamayla tehdit edildiği vakalar yoğun bir şekilde yaşanmaktadır.

Görüldüğü üzere çocuk işçiliğinin önlenmesi çok boyutlu bir politika gerektirmektedir. Gerek mevzuat gerekse uygulamadaki yanlış ve eksikliklerin yanı sıra yoksullukla mücadele programlarının da çocuk işçiliğine etkileri mevcuttur. Çocukların temel yaşam haklarının korunması ülkenin geleceğinin korunması anlamına gelmektedir. Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması durumunda sadece milyonlarca çocuğun gelişimini doğrudan etkilenmeyecektir aynı zamanda sosyal bir hukuk devletin gereği yerine getirilecektir.

Bu bağlamda;

- 1) Türkiye'de çocuk işçiliğinin nedenleri ve boyutları üzerine güncel bir araştırma yapılması planlanmakta mıdır?
- 2) Suriye iç savaşı sonucunda Türkiye'ye gelen göçün, COVID 19 salgınının ve devam eden ekonomik krizin neden olduğu yoksullaşmanın açığa çıkardığı çocuk işçiliğinin boyutları nelerdir?
- 3) 2023 yılı itibarıyla Türkiye'de 18 yaş altı olup işyerlerinde çalıştırılan çocuk sayısı kaçtır? Çalıştırılan çocukların yaş gruplarına, cinsiyetlerine, doğum yerlerine ve okul devam durumlarına göre dağılımı nedir?
- 4) Türkiye'de çocuk işçi çalıştırmanın yaptırımı nedir? 2013-2023 yılları arasında çocuk işçi çalıştırdığı gerekçesi ile yaptırıma maruz kalan işyeri/işveren sayısı kaçtır?

- 5) Çocuk işçi olarak çalıştırılmasından kaynaklı olarak çocukların mahrum bırakıldığı temel haklarına dair bakanlığınızın yaptırdığı bir araştırma mevcut mudur? Çocuk işçiliği çocukların eğitim, sağlık ve diğer haklarını nasıl etkilemektedir?
- 6) 2013-2023 yılları arasında iş cinayetlerinde yaşamını yitiren çocuk sayısı kaçtır?
- 7) 6764 sayılı yasa ile işyerlerinde staj adı altında yürütülen programın çocuk işçiliğine etkisi hakkında bakanlığınızın bir araştırması mevcut mudur? Bu programın çocuk emeği sömürüsüne dönüşmemesi için alınan tedbirler nelerdir?
- 8) COVID ve Deprem nedeniyle online eğitimin yaygınlaşmasının çocuk işçiliğine etkisine dair bakanlığınızın bir araştırması mevcut mudur?